

IX. KESKPANGA AVALIKUD SUHTED

Avatus ja läbipaistvus on kaasaegse raha- ja finantsüsteemi kujundamisel olulised nõuded, mille tähtsus kasvab lähiaastail ilmselt veelgi. Avatusel ja piisaval läbipaistvusel on oluline roll rahvusvaheliste finantskriiside ennetamisel. Ent kvaliteetsem teave ja finantspoliitiliste otsustusmehhanismide suurem läbipaistvus peaksid tooma kaasa ka kodumaiste majanduspoliitiliste ning praktiliste otsuste parema põhistatuse.

■ ÜLDPÕHIMÕTTED

Keskpanga tegevusele esitatavate nõuete seas on tähtsalt kohal **läbipaistvus**, sest keskpang saab oma rahapoliitilisi ja muid põhifunktsioone täita ainult oludes, kus avalikkuse (majandusagentide) käsutuses on piisavalt asjakohast ja hõlpsasti kasutatavat majandusinfot. Eriti oluline on piisav teave koos usaldusega keskpanga vastu valutakomiteel põhineva rahapoliitilise süsteemi puhul.

Suhted avalikkusega aitavad Eesti Pangal seadusega ette nähtud ülesandeid täita, tagades keskpanga tegevusele üldsuse toetuse. Keskpanga eripärast tulenevalt on oluliste sihtrühmade seas lisaks kodumaisele üldsusele, erialaspetsialistidele ning ajakirjanikele väga tähtsal kohal ka välismaa erialaspetsialistid, ajakirjandusväljaanded ning majandusavalikkus. **Rahvusvahelise osakonna ja avalike suhete osakonna liitmine**, mis sai teoks 21. veebruaril 2001, annab seetõttu panga välis-suhtluse seisukohalt olulist sünergiat.

Eesti Panga kommunikatsioonipoliitika lähtub järgmistest eesmärkidest:

- tagada avalikkuse arusaam keskpanga rahapoliitikast ja piisav toetus sellele;
- tagada majandusotsuseid toetava taustinfo võimalikult hea kättesaadavus majandusagentidele;
- hoida ja väärtustada mainet Eesti Pangast kui pädevast, iseseisvast ja usaldusväärsest institutsioonist, kel on oluline roll riigi majanduspoliitika ja majanduse arengu suunamisel, kelle tegevus on läbipaistev ja kontrollitav ning kes on valmis kõigi ühiskonnagruppidega suhtlema.

Eesti Panga **otsused, normatiivaktid, analüüsitulemused, kommentaarid ja arvandmed on nii trükistena kui ka elektroonses vormis kättesaadavad tasuta, kõigile kasutajale ühesugustel tingimustel ja ühel ajal**¹. Eesti Panga trükised on **tasuta kättesaadavad** kõigile Eesti keskraamatukogudele, maakonna- ja suuremate linnade ning loomulikult ka kõrgkoolide jm majandusõppeasutuste raamatukogudele – kokku ligi poolesajale raamatukogule. Suur osa Eesti Panga veebilehel avaldatavatest materjalidest on kasutusvalmis **kindlal ette teada oleval kuupäeval ja kellaajal**, mis hõlbustab tarbijal teda huvitava info hankimist².

Vastavalt väljakujunenud põhimõtetele jätkati 2001. aastal Eesti Panga majanduspoliitiliste põhisuhtekohtade põhjalikumalt ja taustinformatsiooniga täiendatud esitust trükisena ilmuva **rahapoliitilise ülevaate** vormis. **Kõige operatiivsemalt ja kokkuvõtlikumalt väljendub keskpanga ametlik seisukoht aga Eesti ja maailmamajanduse kvartaliülevaate kommentaarides.**

¹ Juhuhuvilised saavad Eesti Panga väljaandeid lugeda avalikes ja õppeasutuste raamatukogudes või Eesti Panga veebilehel (<http://www.ee/epbe>), vastilmunud trükiste endale saamiseks tuleb aga neid Eesti Panga muuseumist sümboolse hinna eest siiski osta. Trükise järgmise numbril ilmumisel on eelmine number aga kõigile sealgi tasuta.

² Eesti Panga regulaarsete infoväljundite kohta vt Lisad, lk 120–121.

INFOTEENUSED

Eraisikute, organisatsioonide ning meedia infovajaduste rahuldamisel lähtub Eesti Pank eelkõige operatiivsusest ja asjatundlikkusest. Keskpanga infoväljundite sisu ja vormi kujundamisel arvestatakse panka laekunud teabenõudeid, materjalide kasutamise statistikat ja muud tagasisidet.

Eesti Pangale laekus 2001. aastal avalikkuselt ligikaudu 8 500 päringut, neist enamik telefoni teel, aga ka e-posti ja veebilehe küsimuste-vastuste rubriigi kaudu. Neile lisandusid meediaväljaannete päringud. Kõik päringud, mis ei saa kohest vastust, registreeritakse teabenõudena ning vastatakse hiljem. Kokku oli 2001. a lõpu seisuga registreeritud 436 teabenõuet. Aasta jooksul ei registreeritud Eesti Pangas ühtki teabenõuet, mille täitmisest oleks ära öeldud.

Põhiliselt huvitas avalikkust 2001. aastal euro sularaha kasutuselevõtt, Eesti Panga päevakursside aritmeetiline keskmine, Euroopa Keskpanga noteeringud nende valuutade osas, mida Eesti keskpank ei noteeri, Eesti Panga enda tegevus, meie pangandust reguleerivad normdokumendid ning pangandus- ja majandusstatistika. Tunti huvi Eesti pangasüsteemi toimimise, riigi majandusolukorra ja rahapoliitiliste põhimõtete vastu. Oluliselt on päringute temaatika muutumist mõjutanud Eesti Panga veebileht, mille erinevate materjalide poole pööratakse ligikaudu 15 000 korda päevas. Päringud Eesti Panga poolt kehtestatavate valuutakursside kohta vähenesid 2001. aastal kolmandiku võrra. Selle põhjuseks on panga veebilehe üha ulatuslikum kasutamine. Siiski kuulusid päevakursid endiselt enimõutud info hulka.

ÜRITUSED

2001. aastal korraldas Eesti Pank palju olulisi üritusi ning osales paljude ühisel korraldamisel.

Panga enda regulaarsetest teabeüritustest oli olulisim kord kvartalis toimunud rahapoliitilisi põhiseisukohti tutvustav infopäev, millel osalesid nii spetsialistid, õppurid kui ajakirjandus.

Tähistamaks Eesti Panga 82. aastapäeva, korraldati interneti kaudu reaajas konverents üldhariduskoolide gümnaasiumiosa õpilastele. Osalejaid oli palju ning keskpank sai edasiste teavituspilade täpsustamiseks olulist tagasisidet.

Eesti Pank oli oma väljapanekuga esindatud investeerimismessil "Rahakompass 2001", mis toimus Tallinnas Rahvusraamatukogus. Messi avaüritusel esitles Eesti Panga president Vahur Kraft pärast sissejuhatavat ettekannet esmakordselt Eestis euro rahatähti. Lisaks eurodega tutvumisele said messi külalastajad Eesti Panga boksis informatsiooni Eesti raha ja panganduse kohta. Nagu esimesel messil, olid ka sel korral väga nõutud Eesti Panga trükised – aastaraamatud, rahapoliitilised ülevaated, bülletäänid ja toimetised.

Eesti Panga muuseum, mille püsiekspositsioon tutvustab Eesti raha ajalugu, korraldas Eesti Vabariigi 83. aastapäeva puhul koostöös kollektsionääride ja kommertsbankadega Eesti pangakaartide näituse ning koostöös Läti keskpanga ja Hansapangaga Läti maksevahendite näituse ja meenemüntide müügi. Eurot tutvustava kampaania käigus oli väljas näitus 12 Majandus- ja Rahaliidu liikmesriigi rahvusvaluutadest, mis kadusid käibelt 2002. aasta veebruari lõpuks. Panga muuseumi külalastas aasta jooksul 4000 inimest.

OSALEMINE EURO SULARAHHA TUTVUSTAMISES

Euro sularahale üleminek kaheteistkümnnes Euroopa riigis tähendas Eesti Pangale osalemist teavituskampanias, millega alustati juba 2001. a kevadel. Avalikkust informeeriti ühisrahaga

seonduvaist muutustest europiirkonna riikides, tutvustati euro rahatähti ning münte, selgitati euro sularaha kasutuselevõtu mõjusid Eesti majandusele ja jagati muud praktilist ning majanduspoliitilist teavet nii kodumaisele avalikkusele kui välispartneritele.

Avalikkus sai enim informatsiooni Eesti Panga veebilehelt, mida kasutasid eraisikud ja ettevõtted ning mis oli teabeallikaks ka ajakirjandusele. Keskpanga veebilehe euro-teemaliste rubriikide poole pöörduti aastavahetuse eel ja järel keskmiselt 100–150 korda päevas, tipppäevadel mitu korda rohkem. Detsembris toimunud *online*-konverentsil vastasid keskpanga spetsialistid ettevõtete tegev- ja finantsjuhtide küsimustele, mis puudutasid lõpliku eurole ülemineku mõju ettevõtte igapäevategevusele. Ettevõtjate seisukohast olulisemaid küsimusi käsitleti ka reas infokirjades, mis edastati ligikaudu kolmele tuhandele välismajanduslikult aktiivsemale ettevõttele; sama teavet vahendati ka Kaubandus-Tööstuskoja ning maakondade infokanalite kaudu.

Eesti Panga spetsialistid esinesid aasta lõpukuudel põhjalikumate euro sularaha käibeletuleku küsimustele pühendatud ülevaadetega rohkem kui kahekümnel teabepäeval või seminaril. Aktiivselt osaleti ka kommertspankade sularahaspetsialistide ja teenindajate koolitamisel³.

Teabe jagamiseks laiale avalikkusele kasutas keskpank eritrükiseid. Ülevaates eurotsooni riikide lõplikust üleminekust eurole⁴ analüüsiti ühise sularaha käibeletuleku võimalikke kaudseid ja otseseid mõjusid euroala riikidele ja Eestile, nendega seonduvaid inflatsioonikartusi ning tutvustati raha muutumisega seotud varasemaid analoogilisi rahvusvahelisi kogemusi. Eesti Pank koostas infovoldiku "Euroopas euro, Eestis kroon" ning analoogilise plakati. Välja anti Euroopa Keskpanga poolt koostatud infomapi ja -voldiku eestikeelsed versioonid. Osa voldikuid trükiti ka vene keeles. Teavituskampaania materjalide ettevalmistamisel tehti aktiivset koostööd Soome Panga, Saksa Liidupanga ning Euroopa Keskpangaga. Kommertspankade, postkontorite, euro-infopunktide, raamatukogude, koolide ning ettevõtlusorganisatsioonide vahendusel levitati kokku üle 122 000 eksemplari mitmesuguseid euroalaseid trükiseid.

Euro sularaha teavituskampaania läbiviimisel olid toeks keskpanga tellimusel korraldatud küsitlused, millega uuriti ettevõtjate informeeritust euro tulekust ning seda, kuivõrd on Eesti elanikel vaja 12 riigi seniseid rahvusvaluutasid ümber vahetada. Uuringute tulemused võimaldasid teabekampanias operatiivseid korrektiive teha. 2001. a algul viidi varasema teavituse tulemuste selgitamiseks ja edasiste plaanide täpsustamiseks läbi täiendavad kvantitatiiv- ning kvalitatiivuuringud. Need kinnitasid, et euro-teabekampaania täitis sellele pandud ülesanded ning kasutatud meetodeid ja vorme on otstarbekas rakendada ka edasises Euroopa Majandus- ja Rahaliitu puudutavas teavitustegevuses.

Euroopa Keskpanga kutsel osales Eesti Pank koos teiste kandidaatriikide keskpankadega ka euro-teabekampaania kokkuvõtete tegemisel ning tulemuste arutelul.

³ Vt Koolitus, lk 90.

⁴ Vt Rasmus Pikkani "Eurotsooni riikide lõplik üleminek eurole ja selle mõjud Eestile". Eesti Pank, Tallinn 2001.